

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΚΘΕΣΗ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

1^ο Κείμενο

Ατομική Ευθύνη και Συλλογική Υπευθυνότητα

«Όπου αρχίζει η μάζα, σταματά η ευθύνη» έχουν πει. Τούτο σημαίνει πως η υπευθυνότητα προϋποθέτει την ατομικότητα, παραπορεύεται και ερωτοτροπεί επιλεκτικά μαζί της και προικοδοτεί με κύρος και αυθεντικότητα την προσωπική μας ταυτότητα. Και αφού, όπως είπε ο Ταγκόρ, οι άνθρωποι μπορεί να είναι κακοί, ο άνθρωπος όμως είναι καλός, η επώνυμη και υπεύθυνη ατομικότητα, με τον αυτοσεβασμό της, την αυτοσυνείδηση και την αυτοκριτική της λογοδοτώντας στο ηθικό της Υπερεγώ δεν μπορεί να είναι, τουλάχιστον εκούσα, αφερέγγυα και κακή. Αντίθετα οι άνθρωποι ως μάζα, ως συλλογικό υποσυνείδητο και ως αγελαία μαζοψυχή, χωρίς ατομικές ενστάσεις και διαφοροποιήσεις, χωρίς ποιοτικές απαιτήσεις και αυστηρές αξιολογικές κρίσεις, δουλεύοντας με την ισοπεδωτική λογική και την πρακτική του οδοστρωτήρα, που χαρίζεται στην

αγελαία βάση και αδικεί την υπεροχή, λειτουργούν ως ανεύθυνη «ανώνυμη εταιρεία» ή ως «εταιρεία περιορισμένης ευθύνης» και απεριόριστης ανευθυνότητας.

Επειδή όμως η κοινωνικότητα, έμφυτη του ανθρώπου ανάγκη και ουρανοδώρητη αρετή, αφού «οὐ καλόν ἐστι εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον» δεν αποτελεί παρθενογενετικό φανέρωμα αλλά επίπονο, πολύχρονο και επίζηλο πολιτιστικό του ανθρώπου άθλημα και καύχημα, δεν μπορεί κανείς ούτε να την καταδικάσει συλλήβδην, ούτε να την αρνηθεί διαρρηδην. Διότι η ποιότητα μιας κοινωνίας είναι το άθροισμα των επιμέρους, των ατομικών μας ευθυνών, που τη συνθέτουν, τη συναποτελούν και τη συγκροτούν. Δεν μπορούμε επομένως να στηλιτεύουμε την κοινωνική ανευθυνότητα, έχοντας δώσει συγχωροχάρτι στην ατομική μας ευθύνη, στην προσωπική υπαιτιότητα.

Γιατί οι φωτισμένες ατομικότητες είναι αυτές που δημιουργούν τις πειθαρχημένες συλλογικότητες. Ο εγωκεντρισμός, η υπερφίαλη αλαζονική ατομικότητα και η αλληθωρίζουσα και υποτονική υπευθυνότητα δεν υπονομεύουν μόνο την υγιή κοινωνικότητα, αλλά δυναμιτίζουν και ακυρώνουν και την ασφάλεια του ατόμου, αφού η ποικιλώνυμη ολιγωρία και ανευθυνότητα δεν λειτουργούν μόνο ετεροκαταστροφικά αλλά και αυτοκαταστροφικά. Γι' αυτό δεν πρέπει αδιάφορα να ρωτάς «για ποιον χτυπά η καμπάνα;»* γιατί, όταν για σένα κάποτε χτυπήσει, δεν θα βρεθεί κανείς να σου απαντήσει, ούτε θα σπεύσει να σε βοηθήσει.

Να διορθώσουμε τον εαυτό μας

Αν λοιπόν όλοι επιθυμούμε ειλικρινά την αξιακή αναβάθμιση της κοινωνίας και τον ποιοτικό της μετασχηματισμό, ας αρχίσουμε τις διορθωτικές κινήσεις από τον δικό μας πρώτα εαυτό. Πριν αναθεματίσουμε και λιθοβολήσουμε την «κακή κοινωνία», τη μειωμένη της ευθύνη και την επιλεκτική της ευαισθησία, ας αναλογισθούμε τι ποσοστό, πόση δοσολογία από τη δική μας ανευθυνότητα, αδιαφορία και μικροψυχία περιέχεται μέσα στη βεβαρημένη αυτή «κληρονομικότητα» της κοινωνίας, μέσα στην απαθή της πλαδαρότητα, την ηθική της δυσκαμψία και στη γενικότερη αντικοινωνική συμπεριφορά και νοοτροπία.

Γιώργος Ροζόκος, www.in.gr

2ο Κείμενο

Ατομική και κοινωνική ευθύνη

Η ιστορία του κορονοϊού έφερε στην επικαιρότητα τη λέξη «ευθύνη» στην ατομική και στην κοινωνική της εκδοχή. Λοιμωξιολόγοι και δημοσιογράφοι την έχουν εντάξει στο λεξιλόγιό τους, για να αφυπνίσουν το φιλότιμο και την

αυτοπειθαρχία – στοιχεία απαραίτητα για να εφαρμοστούν τα μέτρα που παίρνει η κυβέρνηση για να βρούμε με τις μικρότερες απώλειες από αυτή την περιπέτεια.

Παρότι η πλειονότητα του κόσμου φαίνεται να προσαρμόζεται στη νέα αυτή κατάσταση, στις πρώτες ημέρες υπήρξαν φαινόμενα από πολλούς που απήφησαν την κρισιμότητα των στιγμών. Καταναλωτική επιδρομή στα σουπερμάρκετ, συγχρωτισμός σε κλειστούς και ανοιχτούς χώρους έδειξαν μια ανωριμότητα των συμπολιτών μας που έβαλαν σε κίνδυνο τη ζωή τους, αλλά και τη ζωή των άλλων.

Έγινε με κάθε τρόπο επίκληση στην ατομική ευθύνη για την πιστή εφαρμογή των μέτρων. Η ευθύνη, όμως, δεν εμφανίζεται ξαφνικά, ούτε κατά παραγγελία. Καλλιεργείται στους πολίτες με την παιδεία, την εφαρμογή δίκαιων νόμων και την καθημερινή πρακτική στις μεταξύ μας σχέσεις και σε αυτές με το κράτος.

Η συναίσθηση του χρέους, οι ηθικές αρχές, αλλά και ο σεβασμός και η αγάπη για τον συνάνθρωπο γεννούν την ευθύνη. Είναι ατομική όταν εκπορεύεται από το άτομο και ασκείται από αυτό. Κινούμενο στο πλαίσιο της νομιμότητας έχει διακηρυγμένα δικαιώματα, αλλά έχει δεσμευτεί και με υποχρεώσεις.

Αν δεν εκδηλωθεί, έρχεται η αδήριτη ανάγκη και επιβάλλεται. Τότε, όμως, δεν μπορούμε να μιλάμε για ευθύνη, αλλά για συμμόρφωση. Γέννημα του φόβου και της τιμωρίας, πολλές φορές υποκριτικά, εμφανίζεται με τον μανδύα της ευθύνης. Η πραγματική όμως ευθύνη εκπορεύεται από ανθρώπους καλοπροαίρετους, αυτοθυσιαστικούς, ευαίσθητους πολίτες και καμιά φορά ήρωες. Σε αυτούς τους ανθρώπους δεν έχει θέση η ανυπακοή για την ανυπακοή, η αδιαφορία, η μαγκιά, ο εγωκεντρισμός, η προβολή και η δημοσιότητα λίγων λεπτών.

Προσωπικότητες με σταθερές αναφορές που δεν επηρεάζονται από τους ανέμους των καιρών, με επίγνωση του εφήμερου και του αιώνιου. Εγγύηση για τους συνανθρώπους του που έρχονται σε επαφή μαζί του, αλλά και στην κοινωνία ολόκληρη.

Στο σημείο ακριβώς αυτό φαίνεται ότι η ατομική ευθύνη δεν είναι και τόσο ατομική, αλλά εμπλέκεται με την κοινωνική, αφού μέσα στην κοινωνία καλλιεργείται, δοκιμάζεται και ασκείται. Την ονομάζουμε κοινωνική, όταν τη συναντούμε σε μεγάλα πληθυσμιακά σύνολα, όταν την προσδοκούμε από το σύνολο της κοινωνίας. Είναι τότε που οι πολλοί δεν συμμορφώνονται, αλλά στοιχίζονται οικειοθελώς πίσω από έναν υψηλό στόχο, έναν ιερό σκοπό. Τότε η επιτυχία των ενεργειών τους και των σχεδίων τους είναι πλέον η βέβαιη.

Οι κοινωνικοί αρμοί γίνονται πιο σφιχτοί και η αλληλεγγύη γίνεται σχεδόν ψηλαφητή. Το ενδιαφέρον για τον συνάνθρωπο διαπερνά τις διαφορετικότητες, ανοίγει τους ορίζοντες της ευαισθησίας και παίρνει τη μορφή μια μεγάλης αγκαλιάς, έτοιμης να κλείσει μέσα της και να βοηθήσει τον πλησίον, αυτόν τον άγνωστο...

Σωτήρης Στεφανόπουλος, Εφημερίδα των Συντακτών

3^ο Κείμενο

Μίλτος Σαχτούρης «Ο Ελεγκτής»

Ένας μπαξές γεμάτος αίμα
είν' ο ουρανός
και λίγο χιόνι
έσφιξα τα σκοινιά μου
πρέπει και πάλι να ελέγξω
τ' αστέρια
εγώ
κληρονόμος πουλιών
πρέπει
έστω και με σπασμένα φτερά
να πετάω.

(Τα φάσματα ή η χαρά στον άλλο δρόμο, 1958)

Ερωτήσεις

Θέμα Α

A1. Ποια είναι, σύμφωνα με τον συγγραφέα του πρώτου κειμένου, η σχέση ατομικής και συλλογικής ευθύνης; Να απαντήσετε συνοπτικά, σε 60 έως 80 λέξεις, βασιζόμενοι στην πρώτη παράγραφο του κειμένου.

Μονάδες 15

Θέμα Β

B1. «Η συναίσθηση του χρέους...κοινωνία ολόκληρη»: πώς οριοθετείται η ατομική ευθύνη στο παραπάνω χωρίο του δεύτερου κειμένου; Για την απάντησή σας να αξιοποιήσετε τους τρόπους τεκμηρίωσης(στοιχεία μορφής) καθώς και τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας.

Μονάδες 15

B2. Να δώσετε έναν δικό σας τίτλο στο πρώτο κείμενο, ο οποίος να αποδίδει το περιεχόμενό του.

ή (εναλλακτικά)

Να προσθέσετε μία λεζάντα στην εικόνα που συνοδεύει το κείμενο, η οποία να αποδίδει το περιεχόμενό της.

ή

Να σχολιάσετε τη σχέση της εικόνας με το περιεχόμενο του κειμένου.

Μονάδες 10

B3. «Οι κοινωνικοί αρμοί γίνονται πιο σφιχτοί και η αλληλεγγύη γίνεται σχεδόν ψηλαφιτή. Το ενδιαφέρον για τον συνάνθρωπο διαπερνά τις διαφορετικότητες, ανοίγει τους ορίζοντες της ευαισθησίας και παίρνει τη μορφή μιας μεγάλης αγκαλιάς, έτοιμης να κλείσει μέσα της και να βοηθήσει τον πλησίον, αυτόν τον άγνωστο...»

α) Να σχολιάσετε το ύφος της παραπάνω παραγράφου του δεύτερου κειμένου, αξιολογώντας τις εκφραστικές επιλογές του συγγραφέα (σχήματα λόγου - σημεία στίξης)

β) Να ξαναγράψετε την παράγραφο, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές στα υπογραμμισμένα χωρία, ώστε να τα αποδώσετε με κυριολεκτική σημασία.

ή(εναλλακτικά)

Σε ποιο κειμενικό είδος ανήκει το 2^ο κείμενο; Να παραθέσετε τρία στοιχεία που να τεκμηριώνουν την απάντησή σας.

Μονάδες 15

Θέμα Γ

Γ1. Να σχολιάσετε, επικαλούμενοι τους κατάλληλους κειμενικούς δείκτες, το θέμα του ποιήματος και να διατυπώσετε συνοπτικά την προσωπική σας θέση-άποψη πάνω σε αυτό.(150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Θέμα Δ

Δ1. Σε μια εποχή που μαστίζεται από πανδημίες, ανοιχτά μέτωπα πολέμου, οικονομική κάμψη κλπ, το αίσθημα ατομικής ευθύνης είναι καθοριστικής σημασίας για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων. Πώς μπορεί το άτομο να συμβάλλει έμπρακτα στη διαχείριση των κοινωνικών κρίσεων; Τελικά, πώς θα συνδυαστεί εποικοδομητικά η υπεύθυνη στάση του ατόμου με την συλλογική υπευθυνότητα, ώστε από κοινού να αποτελέσουν μοχλούς ανάκαμψης της κοινωνίας;

Το κείμενό σας θα έχει τη μορφή εισήγησης-προσχεδιασμένου προφορικού λόγου σε σχολικό συνέδριο, με θέμα: «**Η σύγχρονη κοινωνική κρίση: Εμένα με νοιάζει...**»

Μονάδες 30

